

Od Redakcji

Rok 2022 w historii Biblioteki Uniwersyteckiej i wydawanego przez nią periodyku jest czasem wyjątkowym. Mija bowiem 120 lat od oddania do użytku budynku Biblioteki, która – jako Kaiser Wilhelm Bibliothek – rozpoczęła swoją instytucjonalną działalność w roku 1902.

Wraz z publikacją numeru 26 (35) „Biblioteki”, do którego lektury serdecznie Państwa zapraszamy, zainicjowany zostaje także kolejny etap w dziejach naszego czasopisma. W tym roku mija bowiem 25 lat od ukazania się 1. numeru „Biblioteki” w jej nowej, drugiej edycji. O pierwszych sukcesach w działalności wydawniczej, pierwszych publikacjach, historii pisma, ukazanej w kontekście zmieniających się warunków administracyjno-prawnych, o ewolucji rocznika i jego tematyce, szacie edytorskiej, w tym graficznej, i procesie wydawniczym, nakładzie, odbiorcach, strukturze redakcji, redaktorach i autorach, o zaistnieniu periodyku w bazach naukowych, a tym samym w przestrzeni międzynarodowej, o wyzwaniach związanych z obowiązującymi standardami, o etyce wydawniczej – o przeszłości i teraźniejszości „Biblioteki” piszą jej redaktorzy naczelni: Artur Jazdon i Małgorzata Dąbrowicz.

Śród artykułów naukowych opublikowanych w 26. numerze rocznika na szczególną uwagę zasługuje tekst pt. *A Recently Discovered Folia from the 12th-century „Apostolus Christinopolitanus”* Stanisława Voloshchenki. Ukraiński kodykolog (The National Academy of Sciences of Ukraine) w anglojęzycznym artykule omawia cztery krakowskie karty pergaminowe (z Biblioteki Książąt Czartoryskich), odkryte w lipcu 2020 roku, których cechy wskazują, że fragment ten jest zaginioną częścią XII-wiecznego kodeksu *Apostolus Christinopolitanus*, jednego z ważnych średniowiecznych zabytków rękopiśmiennych pochodzących z Rusi Kijowskiej, spisanych cyrylicą. Redakcja „Biblioteki” żywi nadzieję, że przechowywane w Kijowie i Lwowie zachowane fragmenty kodeksu bezpiecznie przetrwają czas inwazji Rosji na Ukrainę, wojny, która rozpoczęła się w lutym 2022 roku.

Z kolei Wojciech Graś w tekście *Rozważania nad problemem nakładu „Statutu” Jana Łaskiego* przybliża i systematyzuje funkcjonujące w literaturze

przedmiotu poglądy na temat liczby wydrukowanych egzemplarzy *Statutu*. Krytyce poddaje najwcześniejszy przekaz traktujący o jego nakładzie, podany przez Tadeusza Czackiego w końcu XVIII wieku. Konfrontuje go z obecnym stanem wiedzy na temat oficyny Jana Hallera. Tłumaczy też, w jaki sposób pogląd o skromnym nakładzie *Statutu* był powielany w kolejnych publikacjach. Autor artykułu snuje rozważania na temat znaczenia druków pergaminowych i papierowych, ich przeznaczenia oraz potencjalnie różnego finansowania nakładu na poszczególnych twórcach, a nadto przedstawia własne szacunki dotyczące prawdopodobnej liczby wydrukowanych egzemplarzy *Statutu*.

Zauważalną część niniejszego rocznika stanowią teksty (cztery artykuły) oparte na zbiorach zgromadzonych w Bibliotece Uniwersyteckiej. W pierwszym z nich: „*Mappa mundi*” w kodeksie Jakuba z Kowalewic (*BUP Rkp. 1746*) a „*Historia Brittonum*” Nenniusza Łukasz Nowak dokonuje analizy treściowej *mappa mundi* zawartej w kodeksie Jakuba z Kowalewic i próbuje odpowiedzieć na pytania o proveniencję wpisanego w nią tekstu, pochodzenie autora i czas jej powstania. Podejmuje również próbę analizy treściowej listy prowincji wpisanej w mapę oraz wskazania różnic i cech wspólnych odnalezionych map i egzemplarza w kodeksie Rkp. 1746.

Drugi z grupy wspomnianych artykułów, zatytułowany *Zbiory funeralne w zasobach Pracowni Dokumentów Życia Społecznego Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu – nekrologi i obrazki komemoratywne* autorstwa Agnieszki Urbańskiej, dotyczy artefaktów traktujących o śmierci, tekstów znajdujących się w zasobach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Autorka zwraca uwagę, że oba rodzaje różnią: funkcja i cechy zewnętrzne, łączą natomiast: konsytuacyjność i okazjonalność. Zarówno nekrologi, jak i obrazki pozostają ważnym źródłem do badań biograficznych.

Filip Jakubowski z kolei w artykule *Opisy podróży na Bliski Wschód i do Afryki Północnej z lat 1801–1919 w zbiorach Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu* przygląda się swoistej kolekcji XIX-wiecznych opisów podróży, która – choć nie powstała w sposób celowy – składa się z 250 tytułów w ośmiu językach, z czego dwie trzecie to pozycje niemieckojęzyczne (w większości z Kaiser Wilhelm Bibliothek w Poznaniu). Kolekcja ta z jednej strony jest odzwierciedleniem rozwoju tego gatunku piśmiennictwa w Europie w XIX wieku, z drugiej – pokazuje jego różnorodność.

Migawki z życia miasta. Murowana Goślina na fotografiach z lat 20. i 30. XX wieku to artykuł Agnieszki Baszko poświęcony albumowi fotograficznemu zawierającemu na 144 stronach ponad 650 fotografii dotyczących Murowanej Gośliny. Album został zakupiony do zbiorów ikonograficznych

Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu w 2021 roku. Fotografie, głównie z lat 20. i 30. XX wieku, przedstawiają m.in. widoki ogólne miasta, architekturę, pomniki, stanowią dokument z działalności różnych towarzystw i instytucji, ilustrują wydarzenia z dziejów miasta. Autorka omawia album, prezentuje wybrane fotografie i ukazuje na ich podstawie życie społeczności Murowanej Gośliny, głównie mieszkańców narodowości polskiej, w dwudziestoleciu międzywojennym. Agnieszka Baszko omawia także kilkanaście pocztówek z przełomu XIX i XX wieku oraz kilka fotografii przedstawiających ludność niemiecką i żydowską.

Interesujący i dotyczący aktualnej tematyki związanej z opracowywaniem zbiorów jest artykuł z dziedziny bibliotekarstwa praktycznego autorstwa Agnieszki Dwornik z Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu. Tekst *Od JHP KABA do Deskryptorów Biblioteki Narodowej – wdrożenie zasada katalogowania Biblioteki Narodowej w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu* przybliży nowy sposób katalogowania, pokazuje przesłanki, które stały się przyczyną zmian, etapy przygotowań i sam proces opracowania. Na podstawie przykładów Autorka porównuje zawartość informacyjną danych bibliograficznych prezentowanych w polach formatu MARC 21 dla języków JHP KABA i DBN, ich funkcjonalność we wdrożonym systemie nowej generacji Alma z wyszukiwarką Primo VE, a także przydatność dla użytkowników.

Dbając o zachowanie różnorodności tematycznej pisma, w bieżącym numerze – obok artykułów z zakresu historii książki i zbiorów, a tym razem również bibliotekarstwa praktycznego – zamieszczamy teksty z dziedziny prasoznawstwa, teorii komunikacji w wirtualnej przestrzeni bibliotecznej, polityki otwartego dostępu czy „odporności bibliotek”. Grzegorz Jazdon w publikacji *„Polska Flota Napowietrzna” (1919–1921) – charakterystyka zawartości oraz formy edytorskiej czasopisma* przedstawia historię czasopisma lotniczego wydawanego – co warto zaznaczyć – przez agendę Wojsk Wielkopolskich od sierpnia 1919 roku do czerwca 1921 roku. Autor przybliży m.in. kwestie dotyczące tematyki i struktury pisma, częstotliwości wydawania, przemian tytułu i podtytułu, ceny, objętości, redakcji i twórców, druku i dystrybucji, szaty graficznej i edytorskiej czy wreszcie odbiorców periodyku.

Z kolei Iwona Grodź podejmuje temat grywalizacji, wywodzący się z teorii gier komputerowych, jako sposób organizacji działań w wirtualnej przestrzeni bibliotecznej oraz pozyskiwania danych dotyczących m.in. segmentacji potencjalnych czytelników – użytkowników kultury online. Autorka zastanawia się, czy grywalizacja sprzyja konstruowaniu autentycznych relacji komunikacyjnych, dialogu z czytelnikami i zdobywaniu rzetelnej wiedzy na temat ich potrzeb w przestrzeni cyfrowej.

Nie mniej interesujący jest artykuł Leszka Szafrńskiego odnoszący się do kwestii realizacji polityki otwartego dostępu, czyli – jak definiuje to zjawisko sam Autor – darmowego, nieograniczonego udostępniania, przetwarzania, pobierania, rozpowszechniania treści i badań naukowych oraz dzielenia się nimi. Leszek Szafrński skupił się na doświadczeniach pracowników Biblioteki Jagiellońskiej, opisał zalety ich działań i problemy związane z wdrażaniem polityki otwartego dostępu, zaliczając do pierwszych z nich: nieograniczony dostęp do wyników badań i ich rozpowszechnianie, do drugich – słabą znajomość tematu przez pracowników uczelni i brak dostatecznego finansowania.

O „odporności biblioteki” jako przykładzie odporności instytucjonalnej, zjawisku powstałemu po pandemii, pisze w ostatnim z artykułów naukowych Małgorzata Kisilowska-Szurmińska. Autorka przedstawia wyniki analizy SWOT, wnioski dotyczące oceny odporności placówek, zwraca uwagę na mocne strony bibliotek i braki związane z zarządzaniem kryzysowym.

Na zakończenie warto wspomnieć o recenzjach publikacji wydanych w latach 2021 i 2022. Podobnie jak w przypadku artykułów tu również dominuje – co tym razem wiąże się z bogatą produkcją wydawniczą, i to nie tylko polską – tematyczna różnorodność. Diana Szary-Matuszkowiak, Agnieszka Rybarczyk, Agnieszka Sadowska i Małgorzata Bródka prezentują kolejno książki dotyczące historii bibliotek, projektowania okładek książkowych, zawodu bibliotekarza oraz nowego sposobu działania bibliotek podczas pandemii COVID-19. Zachęcamy do poznania publikacji omawianych w tekstach zamieszczonych w dziale Recenzje.

Życzymy owocnej lektury, licząc zarówno na zainteresowanie z Państwa strony, miłe przyjęcie, jak i na współpracę przy tworzeniu rocznika „Biblioteka”, tak by również kolejne numery obfitowały w interesujące teksty, stając się miejscem wymiany myśli dla współczesnych bibliologów i skarbnicą wiedzy dla przyszłych pokoleń.